

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра економічної теорії та економічних методів управління

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи

_____ Антон ПАНТЕЛЕЙМОНОВ

“ _____ ” _____ 2020 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Макроекономіка

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший (бакалаврський) рівень

галузь знань 28 Публічне управління та адміністрування

спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»

освітня програма ««Публічне управління та адміністрування»»

спеціалізація _____

вид дисципліни обов'язкова

факультет економічний

2020 / 2021 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою економічного факультету

“26” червня 2020 року, протокол № 5

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: (вказати авторів, їхні наукові ступені, вчені звання та посади)

Соболев В.М., д.е.н., проф., професор кафедри економічної теорії та економічних методів управління

Програму схвалено на засіданні кафедри економічної теорії та економічних методів управління

Протокол від “23” червня 2020 року № 10

Завідувач кафедри економічної теорії та економічних методів управління

_____ Андрій ГРИЦЕНКО
(підпис)

Програму погоджено науково-методичною комісією
економічного факультету

_____ назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна

Протокол від “23” червня 2020 року № 10

Голова науково-методичної комісії _____

_____ Вікторія ЄВТУШЕНКО
(підпис)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Макроекономіка» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Публічне управління та адміністрування» підготовки бакалаврів зі спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. **Мета** викладання навчальної дисципліни - ознайомлення з теоретичними основами функціонального аналізу макроекономічного середовища, виявлення механізмів розвитку економічної системи у цілому, набуття практичних навичок макроекономічного аналізу національної економіки в умовах глобалізації.

1.2. Основні **завдання** вивчення дисципліни:

- формування навичок пошуку, аналізу і оцінки джерел інформації для проведення макроекономічного аналізу;
- оволодіння методами аналізу макроекономічного середовища в умовах зростаючої невизначеності світового економічного розвитку
- опанування підходів до оцінювання ефективності макроекономічної політики держави у сучасних умовах та розробки заходів щодо її удосконалення.

1.3. Кількість кредитів - 4

1.4. Загальна кількість годин - 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
<u>Нормативна</u> / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	
Семестр	
3 -й	
Лекції	
32 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	4 год.
Лабораторні заняття	
год.	
Самостійна робота	
56 год.	110 год.
у т.ч. індивідуальні завдання	

1.6. Заплановані результати навчання
У результаті освоєння дисципліни студент повинен оволодіти наступними компетентностями:

ЗК1. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями

ЗК 3. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК 9. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

СК2. Здатність забезпечувати належний рівень вироблення та використання управлінських продуктів, послуг чи процесів.

СК6. Здатність здійснювати інформаційно-аналітичне забезпечення управлінських процесів із використанням сучасних інформаційних ресурсів та технологій.

СК10. Здатність до дослідницької та пошукової діяльності в сфері публічного управління та адміністрування.

Це дозволить йому:

Знати:

- закономірності функціонування сучасної економіки на макрорівні;
- основні поняття, категорії та інструменти макроекономічного аналізу;
- основні моделі, що описують макроекономічні процеси;
- основи побудови, розрахунку і аналізу сучасної системи показників, що характеризують діяльність господарюючих суб'єктів на макрорівні;

Вміти:

- аналізувати у взаємозв'язку економічні явища, процеси та інститути на макрорівні;
- використовувати джерела економічної інформації для ухвалення управлінських рішень;
- аналізувати та інтерпретувати дані вітчизняної і зарубіжної статистики щодо соціально-економічних процесів і явищ;
- виявляти тенденції зміни соціально-економічних показників та їх вплив на діяльність своєї організації;
- здійснювати пошук інформації за отриманим завданням, збір, аналіз даних, необхідних для вирішення поставлених економічних завдань;
- прогнозувати на основі стандартних теоретичних моделей розвиток економічних процесів та явищ на макрорівні;
- представляти результати аналітичної та дослідницької роботи у вигляді виступу, доповіді;
- здійснювати макроекономічне моделювання, реалізовувати основні принципи і методи побудови та аналізу макроекономічних моделей для прогнозування розвитку організації.

Набуті компетентності мають бути підкріплені наступними результатами навчання:

ПРН1. Використовувати базові знання з історичних, культурних, політичних, соціальних, економічних засад розвитку суспільства.

ПРН4. Знати структуру та особливості функціонування сфери публічного управління та адміністрування.

ПРН8. Розуміти та використовувати технології вироблення, прийняття та реалізації управлінських рішень.

ПРН9. Знати основи електронного урядування.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Вступ до макроекономіки.

Тема 2. ВВП та його вимірювання.

Тема 3. Сукупний попит і сукупна пропозиція. Модель AD-AS.

Тема 4. Споживання та інвестиції. Кейнсіанський хрест.

Тема 5. Грошовий ринок та банківська система.

- Тема 6. Модель Хікса IS-LM.
 Тема 7. Макроекономічна нестабільність.
 Тема 8. Ринок праці. Інфляція та безробіття.
 Тема 9. Макроекономічна політика держави у ринковій економіці.
 Тема 10. Фіскальна політика.
 Тема 11. Монетарна політика.
 Тема 12. Економічне зростання.
 Тема 13. Макроекономічна рівновага у відкритій економіці.

Тема 1. Вступ до макроекономіки

Предмет макроекономіки. Виникнення та розвиток макроекономіки. Співвідношення макроекономічного і мікроекономічного аналізу.

Основні макроекономічні поняття.

Цілі макроекономічного аналізу. Макроекономічна статика і динаміка. Короткостроковий і довгостроковий періоди.

Агрегування економічних суб'єктів і економічних показників. Агреговані ринки: реальний ринок, фінансовий ринок, ринок праці. Моделювання.

Екзогенні та ендогенні змінні. Макроекономічні моделі, їх види. Рівновага в макроекономічних моделях.

Економічні суб'єкти: мотивація поведінки. Кругообіг витрат і доходів як відображення взаємозв'язків між макроекономічними агентами і макроекономічними ринками. Схеми кругообігу без урахування і з урахуванням фінансових потоків у закритій та відкритій економіці.

Рівновага потоків і рівновага запасів. Метод вилучень (витоків) та ін'єкцій. Заощадження, імпорт, податки як вилучення. Інвестиції, експорт і державні видатки як ін'єкції.

Реальний і монетарний макроекономічний аналіз. Номінальні і реальні величини. Поняття «закритої» і «відкритої» економіки.

Макроекономічна політика та її види. Актуальні проблеми сучасної макроекономіки.

Тема 2. ВВП та його вимірювання

Національна економіка: сутність, структура, цілі розвитку. Національне багатство як економічна категорія. Значення показників національного багатства для вимірювання та оцінки рівня економічного розвитку країни.

Еволюція наукових підходів до дослідження макроекономіки. «Економічна таблиця» Ф. Кене. К.Маркс про сутність суспільного відтворення. Типи відтворення. Відтворення економічних основ існування домашніх господарств, підприємств і держави.

Міжгалузевий баланс. Модель міжгалузевих балансів В. Леонтьєва «витрати – випуск».

Вимірювання результатів економічної діяльності. Валовий внутрішній продукт (ВВП). Валовий національний дохід (ВНД). Інституційні одиниці. Чистий дохід факторів виробництва, отриманий з-за кордону.

Виробництво, розподіл, обмін і споживання ВВП. Кінцевий і проміжний продукт. Методи розрахунку ВВП (доданої вартості, виробничий, кінцевого використання). Основна макроекономічна тотожність. Принцип рівності величини ВВП, розрахованого на основі різних методів.

Галузева і секторальна структури національної економіки. Види економічної діяльності. КВЕД. Структура виробництва ВВП різних країн: частки промисловості, сільського господарства, сфери послуг. Реальний і фінансовий сектори. Поняття прогресивної галузевої структури національної економіки. Первинний, вторинний і

третинний сектори економіки. Економіка послуг. Інформаційна економіка. Необхідність структурної перебудови української економіки.

Тіньова економіка. Проблеми обліку натурального виробництва і тіньової економіки.

Система національних рахунків (СНР). Створення СНР. Роль С.Кузнеця у створенні СНР. Взаємозв'язок макроекономічних показників в СНР: ВВП, чистий внутрішній продукт, валовий національний дохід (ВНД), особистий наявний дохід, національне багатство.

Фактичний і потенційний ВВП. Номінальний і реальний ВВП. Індекс споживчих цін, дефлятор ВВП. Види цінних індексів: індекс Ласпейреса і індекс Пааше.

Макроекономічні індикатори та індекси (індикатори зайнятості, індикатори інфляції та вартості життя, номінальна і реальна ставки відсотка, платіжний баланс, індекси випереджальних, запізнених індикаторів тощо. Динаміка основних макроекономічних показників в Україні.

Чистий економічний добробут суспільства.

Тема 3. Сукупний попит і сукупна пропозиція. Модель AD-AS

Сутність проблеми макроекономічної рівноваги. Часткова та загальна економічна рівновага. Ф. Кене, Ж.-Б. Сей, К. Маркс, Л. Вальрас про рівновагу.

Стабільність рівноваги. Закон Сея. Абсолютна еластичність цін і зарплати.

Неокласичний підхід до макроекономічної рівноваги. Саморегуляція ринкового господарства в умовах досконалої конкуренції. Довгостроковий період.

Макроекономічна рівновага в моделі AD-AS. Сукупний попит (AD) і його складові. Крива сукупного попиту. Особливості сукупного попиту, його загальні риси і відмінності від попиту на окреме благо. Цінові фактори сукупного попиту: ефект відсоткової ставки (ефект Кейнса), ефект багатства (ефект Пігу) і ефект імпортих закупівель (ефект Манделла-Флемінга). Нецінові чинники сукупного попиту.

Сукупна пропозиція (AS) в коротко- і довгостроковому періодах. Характер кривої сукупної пропозиції та фактори, що впливають на неї. Кейнсіанська та класична моделі сукупної пропозиції.

Фактичний і потенційний ВВП. Фактори, що визначають величину потенційного ВВП. Взаємодія сукупного попиту і сукупної пропозиції.

Модель AD-AS та можливості її практичного застосування. Шоки попиту і пропозиції.

Ринкова рівновага в українській економіці. Порушення рівноваги між сукупним попитом і сукупною пропозицією в економіці України.

Тема 4. Споживання та інвестиції. Кейнсіанський хрест

Необхідність державного регулювання ринкового господарства в умовах недосконалої конкуренції в короткостроковому періоді.

Кейнсіанський аналіз споживання і заощадження. Використання особистого доходу на споживання та заощадження. Кінцеве споживання. Фактори, що впливають на споживання та заощадження. Психологічна схильність до споживання та заощадження. Середня схильність до споживання та заощадження. Гранична схильність до споживання та заощадження, їх взаємозв'язок.

Функція споживання: зміст та графічна інтерпретація.

Споживання та його концепції. Кейнсіанська теорія споживання та основний психологічний закон. Міжчасовий споживчий вибір І. Фішера. Міжчасове бюджетне обмеження. Зміна реальної процентної ставки. Ефект доходу і ефект заміщення.

Теорія «життєвого циклу» Ф. Модільяні. Теорія перманентного доходу М. Фрідмена. Неокласична функція споживання.

Функція заощадження: зміст та графічна інтерпретація. Співвідношення споживання та заощаджень в сучасній Україні.

Інвестиції. Попит на інвестиційні блага. Кейнсіанська і неокласична концепції попиту на інвестиції. Визначення оптимального обсягу капіталу.

Модель сукупних витрат і доходів («кейнсіанський хрест»). Зміни національного доходу під впливом змін у споживанні, інвестиції і державні витрати. Поняття акселератора і мультиплікатора в економіці. Інвестиційний мультиплікатор.

Інфляційний розрив. Дефляційний розрив. Рівновага між інвестиціями і заощадженнями – найважливіша умова макроекономічної рівноваги. Модель S–I. «Парадокс ощадливості».

Проблеми перетворення заощаджень в інвестиції в сучасній Україні.

Тема 5. Грошовий ринок та банківська система

Тутність та функції грошей. Концепції походження грошей. Види та сучасні форми грошей. Грошові теорії (металістична, номіналістична, кількісна).

Принцип нейтральності грошей.

Попит на гроші. Номінальний та реальний попит на гроші. Основні теоретичні моделі попиту на гроші: класична кількісна, кейнсіанська, монетаристська. Теорія переваги ліквідності. Трансакційний мотив попиту на гроші, попит на гроші з мотивів обережності, спекулятивний мотив попиту на гроші.

Пропозиція грошей. Грошова маса та грошові агрегати. Гроші у вузькому сенсі слова. «Квазі-гроші». Монетарне правило. Структура грошової маси в Україні і в розвинених країнах. Пропозиція кредитних грошей комерційними банками. Банківські резерви та їх види.

Кредитна мультиплікація. Банківський (депозитний) мультиплікатор. Рівновага на грошовому ринку. Процентна ставка як альтернативна вартість грошей. Номінальна і реальна процентна ставка. Зв'язок між номінальною та реальною ставками відсотка: рівняння І. Фішера. Короткострокова і довгострокова криві грошової пропозиції.

Формування довгострокової кривої пропозиції в залежності від тактичних цілей Центрального банку.

Поняття банківської системи. Дворівнева банківська система. Центральний банк та його функції. Роль комерційних банків в економіці. Активні та пасивні операції банків.

Спеціалізовані кредитно-фінансові установи та їх основні форми.

Ринок цінних паперів. Цінні папери, їх основні ознаки та функції. Основні види цінних паперів. Первинний і вторинний ринки цінних паперів. Ринковий курс цінних паперів та фактори, що його визначають. Формування портфеля активів. Ринок цінних паперів в Україні.

Тема 6. Модель Хікса IS-LM

Поняття спільної рівноваги товарних та фінансових ринків.

Побудова кривої IS як результату взаємодії між ставкою відсотка і доходом: функція інвестицій, «кейнсіанський хрест».

Побудова кривої LM. Модель переваги ліквідності. Модель ринку позичкових коштів.

Чутливість економічних змінних. Коефіцієнт чутливості інвестицій до зміни процентної ставки. Чутливість чистого експорту до динаміки процентної ставки. Чутливість попиту на гроші до динаміки ринкової ставки відсотка. Чутливість попиту на гроші до динаміки ВВП.

Фіскальна (бюджетно-податкова) політика в моделі IS-LM: ефект витіснення. Монетарна політика в моделі IS-LM. Аналіз коливань економічної активності за допомогою моделі IS-LM. Наслідки грошово-кредитної і фіскальної політики.

Інвестиційна та ліквідна «пастки». Відносна ефективність бюджетно-податкової і грошово-кредитної політики. Економічна політика у моделі AD-AS і IS-LM при змінах рівня цін.

Тема 7. Макроекономічна нестабільність

Диспропорційність і циклічність економічного розвитку. Економічний (діловий) цикл та його фази. Двофазова і чотирьох фазова моделі циклу економічної кон'юнктури. Поведінка макроекономічних показників за фазами економічного циклу.

Основні типи економічних параметрів: випереджальні (провідні), запізнілі (відсталі) та ті, що збігаються (відповідні).

Різноманіття циклічних коливань економіки. Види економічних циклів. Великі економічні цикли («довгі хвилі», цикли Н. Д. Кондратьєва).

Матеріальна основа економічних циклів. Сучасні теоретичні концепції економічного циклу.

Модель економічного циклу Самуельсона-Хікса. Неокласичні теорії бізнес-циклу. Теорія недосконалої інформації. Політичні шоки як джерело імпульсу для бізнес-циклу. Теорія реального бізнес-циклу. Політичний діловий цикл.

Економічні кризи та їх типи. Специфіка сучасних економічних криз. Стагфляція і слампфляція. Світові економічні кризи та їх сучасні особливості.

Економічні і соціальні наслідки економічних криз та циклічності розвитку.

Тема 8. Ринок праці. Інфляція та безробіття

Поняття ринку праці та робочої сили. Основні особливості ринку праці та його відмінності від інших ринків ресурсів. Суб'єкти економічних відносин на ринку праці. Залежність динаміки ринку праці від співвідношення ринкового попиту на робочу силу і пропозиції робочої сили.

Основні функції ринку праці: економічна і соціальна.

Фактори ринкового попиту на ресурси праці. Фактори, що впливають на пропозицію трудових послуг.

Зайнятість і безробіття. Економічно активне (самодіяльне) і економічно неактивне населення. Довільне (добровільне) і мимовільне (вимушене) безробіття. Рівень безробіття.

Види (форми) безробіття: фрикційне, структурне і циклічне безробіття. Проблема гістерезису. Гіпотеза «природного» рівня безробіття М. Фрідмана. Поняття «повної зайнятості». Тенденція до збільшення «природного» рівня безробіття в довгостроковому періоді.

Соціально-економічні наслідки безробіття: зниження рівня життя, уповільнення демографічних процесів, втрата кваліфікації, зростання злочинності, розхитування моральних засад, бродяжництво, неефективна міграція робочої сили.

Взаємозв'язок динаміки ВВП і безробіття. Закон А. Оукена.

Безробіття в макроекономічних моделях ринку праці. Безробіття в інтерпретації неокласичної школи. Кейнсіанська (некейнсіанська) теорія безробіття.

Сучасні моделі ринку праці. Модель номінальної жорсткої заробітної плати (Дж. М. Кейнс). Модель неправильних уявлень працівників. Модель неповної інформації Р. Лукаса. Теорія неявних контрактів. Теорія ефективної заробітної плати. Модель Шапіро–Стігліца. Модель інсайдерів–аутсайдерів.

Роль держави та профспілок на ринку праці. Біржа праці. Роль активних заходів регулювання ринку праці. Особливості сучасного українського ринку праці.

Сутність, причини виникнення та фактори розвитку інфляції.

Форми інфляції: відкрита та прихована (подавлена), збалансована або керована і незбалансована. Види інфляції: помірної або повзуча, галопуюча і гіперінфляція.

Дефляція та дезінфляція. Бюджетний дефіцит та інфляція.

Особливості класифікації видів інфляції в Європейському Союзі.

Інфляція попиту: монетарні та немонетарні фактори.

Інфляція витрат (інфляція пропозиції).

Інфляційні очікування: статичні, адаптивні, раціональні.

Соціально-економічні наслідки інфляції. Інфляційний податок. Суспільні витрати прогнозованої інфляції: «витрати стоптаних черевиків», «витрати на меню», зниження економічної ефективності, порушення принципів оподаткування.

Особливості інфляції в Україні.

Взаємозв'язок безробіття та інфляції. Крива А. Філіпса, її особливості в короткостроковому і довгостроковому періодах. Дилема економічної політики, закладена в кривій Філіпса. Пошук «соціально прийнятної» точки на кривій Філіпса.

Гіпотеза адаптивних очікувань і моделі Фрідмена–Фелпса. Гіпотеза раціональних очікувань (Р. Лукас, Т. Сарджент).

Динамічна модель AD-AS як інструмент аналізу інфляційних процесів. Стагфляція. Інфляційна інерція. Інфляційна спіраль.

Антиінфляційна політика держави. Активна і пасивна (адаптивна) політика. Кейнсіанський і монетаристський напрямки антиінфляційної політики.

Антиінфляційна політика в Україні та її ефективність.

Тема 9. Макроекономічна політика держави у ринковій економіці

Необхідність та доцільність державного втручання в економіку. Роль держави у встановленні рамкових умов функціонування ринкової економіки. Основні економічні функції держави.

Зовнішні ефекти (екстерналії). Приватні і суспільні (соціальні) витрати. Приватна, зовнішня і суспільна вигода.

Негативні і позитивні екстерналії. Причини виникнення зовнішніх ефектів. Зовнішні ефекти та ефективність.

Способи регулювання зовнішніх ефектів. Адміністративні та економічні заходи регулювання зовнішніх витрат і вигод. Контроль за забрудненням навколишнього середовища. Гранично допустима концентрація і стандарти шкідливих викидів. Корируючі податки. Регулювання позитивних зовнішніх ефектів за допомогою стимулювання попиту або пропозиції благ. Субсидії.

Труднощі, що виникають при регулюванні зовнішніх ефектів.

Суспільні блага і принципи їх класифікації. Характеристика чистих суспільних благ: властивості невиключеності і вибірковості у споживанні. Чисті приватні блага.

Блага спільного споживання (загальні блага). Колективні блага. Суспільні блага, що переважуються. Клубні блага.

Особливості попиту на суспільні блага. Ефективний обсяг суспільного блага. Проблема «безбілетника». Можливості ринку та держави у наданні суспільних благ.

Теорія суспільного вибору. Концепція Дж. Б'юкенена. Принципи прийняття політичних рішень. Неефективність голосування за принципом більшості. Парадокс голосування. Теорема виборця-центриста.

Причини неефективності участі держави. Внутрішні джерела неефективності. Тиск електорату, лобіювання. Пошук політичної ренти і виникнення корупції. Опортуністична поведінка чиновництва. Бюрократизм і проблеми формування конституційної економіки. Необхідність порівняння витрат і вигод при виборі механізму надання суспільних благ.

Роль держави у встановленні рамкових умов функціонування ринкової економіки. Створення і регулювання правового (закони, стандарти, правила та ін.) та інституційного (суди, арбітраж, поліція, центральний банк тощо) економічного середовища. Формування економічного клімату (податки, субсидії, норми амортизації, мито та ін). Необхідність підтримання конкурентного середовища і антимонопольна політика.

Макроекономічна політика держави: сутність, цілі, інструменти, основні напрями. Вибір пріоритетів. Короткострокова і довгострокова економічна політика.

Види макроекономічної політики. Стабілізаційна політика. Ефективність макроекономічної політики. Фактори, що ускладнюють проведення ефективної економічної політики. Суперечливість цілей, обмеженість інструментів, часові лаги. Коротко- та довгострокова ефективність макроекономічної політики.

Тема 10. Фіскальна політика

Фіскальна (бюджетно-податкова) політика держави і її цілі. Дискреційна і недискреційна (автоматична) фіскальна політика. Основні інструменти фіскальної політики. Короткострокові і довгострокові цілі бюджетно-податкової політики.

Державний бюджет: основні статті доходів та витрат. Трансферти, дотації, субвенції, субсидії. Вбудовані автоматичні стабілізатори. Казначейське виконання бюджету.

Бюджетний дефіцит і профіцит. Способи регулювання бюджетного дефіциту. Боргове фінансування дефіциту бюджету. Теорія Барро-Рікардо. Державний борг. Структура боргу Проблема державного боргу в Україні.

Проблема збалансованого державного бюджету. Теорема Т. Хаавельмо.

Варіанти балансування бюджету. Щорічне та циклічне балансування. Концепція функціональних фінансів.

Внутрішній і зовнішній державний борг, способи його регулювання: різноманіття підходів. Форми обслуговування державного боргу. Соціально-економічні наслідки бюджетного дефіциту і державного боргу.

Мультиплікатори державних витрат, податків та збалансованого бюджету.

Дилема проведення бюджетно-податкової політики: активна або пасивна. «Критика» Р. Лукаса.

Взаємозв'язок між величиною ставки податків і надходженням коштів у державний бюджет. Крива А. Лаффера.

Особливості податкової системи в Україні.

Тема 11. Монетарна політика

Необхідність цілі та інструменти монетарної політики. Кінцеві та проміжні цілі.

Пропозиція грошей. Грошова база. Грошовий мультиплікатор.

Прямі інструменти монетарної політики (ліміти кредитування, пряме регулювання процентної ставки). Непрямі інструменти: операції на відкритому ринку, зміна норми обов'язкових резервів, зміна облікової ставки (ставки рефінансування).

Трансмісійний (передавальний) механізм монетарної політики.

Стимулююча та стримуюча кредитно-грошова політика. Жорстка і гнучка монетарна політика. Кредитна експансія і кредитна рестрикція: політика «дешевих» і «дорогих» грошей.

Відмінності кейнсіанського та монетаристського підходів до кредитно-грошової політики. «Грошове правило» М Фрідмена.

Сучасний монетаризм. Основні напрямки грошово-кредитної політики Національного банку України.

Тема 12. Економічне зростання

Економічне зростання і розвиток.

Довготривалі тенденції зростання ВВП (ЧВП) в сучасних економіках. Економічне зростання як спосіб вирішення соціально-економічних проблем і задоволення нових потреб.

Основні показники вимірювання економічного зростання: коефіцієнт зростання, темп зростання, темп приросту.

Екстенсивний і інтенсивний типи економічного зростання. Якість економічного зростання. Інноваційна економіка.

Фактори економічного зростання. Виробнича функція Кобба-Дугласа. Фактори пропозиції (природні ресурси, трудові ресурси, капітал, технології). Фактори попиту (рівень економічної активності, циклічні коливання). Фактори розподілу (мотивація праці, соціальна стабільність). Взаємозв'язок факторів пропозиції та максимального можливого розміру ВВП. Вплив факторів попиту і розподілу на співвідношення реального і максимального ВВП.

Особлива роль фактора праці. Складові зростання трудовитрат: кількість зайнятих, кількість робочих годин у розрахунку на людину. Складові зростання продуктивності праці: освітній рівень, технічний прогрес, інвестиції, ефективність використання ресурсів, зміна природних ресурсів.

Результати економічного зростання. Стійкість економічного росту.

Еволюція наукових підходів до дослідження економічного зростання. Моделі рівноважного економічного зростання. Модель Р. Харрода. Модель Е. Домара. Ефекти мультиплікатора та акселератора.

Неокласична модель Р. Солоу. Базові передумови. Траєкторія збалансованого зростання. Інвестиції, зростання населення і випуск. Роль науково-технічного прогресу. Інвестиції та оптимальне споживання, довгострокова рівновага. «Золоте правило» нагромадження Е. Фелпса. Включення технічного прогресу до моделі економічного зростання.

Модель технічного прогресу Д. Хікса. Нейтральний, капітало- і трудозберігаючий НТП. Виробнича функція з урахуванням НТП: екзогенний і ендогенний варіанти.

Нові моделі економічного зростання: роль людського капіталу. Модель П. Ромера. Якість економічного зростання.

Негативні сторони економічного зростання: порушення екології, глобальна нестійкість, виробництво заради виробництва, зниження якості життя.

Концепція сталого економічного розвитку. Основні проблеми переходу України до стійких темпів економічного зростання.

Можливі шляхи вирішення проблеми диспропорцій економічного зростання для української економіки. Перехід України на інноваційний шлях розвитку: розробка концептуальних моделей і практика реалізації національних проектів.

Тема 13. Макроекономічна рівновага у відкритій економіці

Міжнародний поділ праці. Основні форми міжнародних економічних відносин. Міжнародні потоки товарів, послуг, капіталу і робочої сили.

Теорії міжнародної торгівлі. Обґрунтування лібералізації міжнародної торгівлі. Фритредерство та протекціонізм.

Концепції міжнародної торгівлі: меркантилісти, фізіократи, класичні теорії А. Сміта, Д. Рікардо, Дж. Ст. Мілля, неокласична теорія Хекшера-Оліна-Самуельсона. Вигоди вільної торгівлі.

Аргументи на користь протекціонізму. Проблема конкурентоспроможності української економіки.

Відкрита економіка: поняття та різновиди. Основні показники відкритої економіки: зовнішньоторговельна квота у ВВП, частка експорту в обсязі виробництва, частка імпорту в споживанні, частка іноземних інвестицій по відношенню до внутрішніх інвестицій.

Внутрішня і зовнішня рівновага. Модель внутрішньої і зовнішньої рівноваги в умовах фіксованого обмінного курсу. Модель відкритої економіки Манделла-Флемінга.

Державне регулювання зовнішньої торгівлі. Тарифні і нетарифні бар'єри.

Платіжний баланс: поняття, структура та принципи складання. Регулювання платіжного балансу. Дефіцит і криза платіжного балансу. Платіжний баланс та зовнішньоекономічна діяльність України.

Валюта і валютний ринок. Валютні курси, динаміка валютних курсів. Основні типи обмінних курсів. Паритет купівельної спроможності.

Еволюція міжнародної валютної системи та її сучасний стан. Валютні резерви НБУ.

Глобалізація світової економіки: чинники, напрями, етапи. Новий міжнародний поділ праці. Формування глобальних систем: фінансової, інформаційної, просування товарів і послуг.

Ризики глобалізації. Вплив глобалізації на розвиток національної економіки України.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Вступ до макроекономіки	8	2	2			4						
Тема 2. ВВП та його вимірювання	12	4	4			4						
Тема 3. Сукупний попит і сукупна пропозиція. Модель AD-AS	12	4	4			4						
Тема 4. Споживання та інвестиції. Кейнсіанський хрест	8	2	2			4						
Тема 5. Грошовий ринок та банківська система	8	2	2			4						
Тема 6. Модель Хікса IS-LM	8	2	2			4						
Тема 7. Макроекономічна нестабільність	12	4	4			4						
Тема 8. Ринок праці. Інфляція та безробіття	8	2	2			4						
Тема 9. Макроекономічна політика держави у ринковій економіці	8	2	2			6						
Тема 10. Фіскальна політика	8	2	2			4						
Тема 11. Монетарна політика	8	2	2			4						
Тема 12. Економічне зростання	10	2	2			4						
Тема 13. Макроекономічна рівновага у відкритій економіці	10	2	2			6						

Усього годин	120	32	32		30	56	120	6		4	30	80
---------------------	-----	----	----	--	----	----	-----	---	--	---	----	----

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Вступ до макроекономіки	2
2	Тема 2. ВВП та його вимірювання	2
3	Тема 3. Сукупний попит і сукупна пропозиція. Модель AD-AS	2
4	Тема 4. Споживання та інвестиції. Кейнсіанський хрест	2
5	Тема 5. Грошовий ринок та банківська система	2
6	Тема 6. Модель Хікса IS-LM	2
7	Тема 7. Макроекономічна нестабільність	4
8	Тема 8. Ринок праці. Інфляція та безробіття	4
9	Тема 9. Макроекономічна політика держави у ринковій економіці	4
10	Тема 10. Фіскальна політика	2
11	Тема 11. Монетарна політика	2
12	Тема 12. Економічне зростання	2
13	Тема 13. Макроекономічна рівновага у відкритій економіці	2
	Разом	32

5. Завдання для самостійної роботи

Вид самостійної роботи	Всього годин		Форми контролю
	денне	заочне	
1. Самостійне вивчення окремих тем	20	71	Усне (письмове) опитування
2. Підготовка рефератів, доповідей	6		Перевірка рефератів, доповідей, обговорення у групі
3. Пошук відповідей на контрольні запитання з вивченої теми	13	26	Перевірка конспектів, оглядів літератури
4. Виконання тестових завдань	13	13	Перевірка тестових завдань
5. Виконання самостійної (контрольної) роботи	4	-	Рішення завдань і вправ. Перевірка письмової роботи
Загальний обсяг	56	110	

6. Індивідуальні завдання

Не передбачено

7. Методи контролю

Тип контролю	Форма контролю	періодичність
Поточний	Тести	щотижня
	Контрольна робота №1	8 тиждень
	Контрольна робота №2	15 тиждень
Підсумкові	Іспит	сесія

й		
---	--	--

Методи контролю передбачають поточний контроль (тематичне тестування, 2 контрольні роботи) та підсумковий контроль (екзаменаційне тестування). Додаткові бали здобувач вищої освіти може отримати за роботу на заняттях. Підсумковий контроль проводиться у формі іспиту, що проводиться у письмовій формі.

Поточне оцінювання знань студентів здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Об'єктами поточного контролю є:

- активність та результативність роботи студента протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни;
- відвідування занять;
- проведення проміжного контролю (2 контрольні роботи).

Контроль систематичного виконання самостійної роботи та активності на практичних заняттях проводиться за такими критеріями:

- розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;
- ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;
- ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;
- уміння поєднувати теорію із практикою при розгляді практичних ситуацій, розв'язанні задач, винесених на розгляд в аудиторії;
- логіка, структура, стиль викладу матеріалу в курсовій роботі, уміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Теоретичні питання для перевірки знань студентів

1. Предмет макроекономіки. Відмінність макроекономіки від мікроекономіки. Основні макроекономічні проблеми.
2. Методи макроекономічного аналізу. Макроекономічні моделі, їх показники і види.
3. Модель кругообігу продукту, витрат і доходів. Основні макроекономічні потоки. Основне макроекономічне тотожність. Ін'єкції і вилучення. Сукупні інвестиції і сукупні заощадження.
4. Особливості макроекономічних показників. Потоки і запаси. Номінальні та реальні змінні.
5. Основні показники сукупного продукту і сукупного доходу, та їх співвідношення. Валовий внутрішній продукт та методи його вимірювання. Номінальний і реальний ВВП. Індекси цін.
6. Неокласична виробнича функція та її властивості.
7. Основне рівняння динаміки в моделі Солоу.
8. Стаціонарне стан і перехідна динаміка в моделі Солоу.
9. Умовна конвергенція в моделі Солоу.
10. Ринок товарів і послуг та його особливості. Сукупний попит і його структура.
11. Завдання міжчасового вибору споживача. Ефект доходу та заміщення. Графічна ілюстрація.
12. Висновок функції заощадження в двохперіодній моделі міжчасового вибору.
13. Функції споживання, заощаджень і інвестицій Кейнса. Модель «Кейнсіанського хреста».
14. Умови рівноваги у моделі кейнсіанського хреста та механізм відновлення рівноваги. Рецесійний та інфляційний розриви в моделі.
15. Ефект мультиплікатора. Види мультиплікаторів.
16. Фіскальна політика, її види та наслідки. Механізм фіскальної політики.

17. Крива IS: алгебраїчний висновок і графічне побудова, нахил та зрушення кривої.
18. Фінансовий ринок і його структура. Закон Вальраса для фінансового ринку. Грошовий ринок і його особливості. Функції та види грошей.
19. Види попиту на гроші. Трансакційний і спекулятивний мотиви попиту на гроші та їх чинники.
20. Пропозиція грошей та види грошових агрегатів. Центральний банк і його функції. Комерційні банки і їх операції. Види банківських резервів.
21. Створення грошей комерційними банками. Депозитний і кредитний мультиплікатори. Грошова маса та грошова база. Грошовий мультиплікатор.
22. Рівновага грошового ринку та механізм її встановлення. Теорія переваги ліквідності.
23. Монетарна політика, її цілі та інструменти. Механізм грошової трансмісії. Наслідки монетарної політики.
24. Крива LM: алгебраїчний висновок і графічне побудова, нахил та зрушення кривої.
25. Модель IS-LM, її передумови, основні положення та аналітичні можливості. Умови та оцінка ефективності фіскальної та монетарної політики у закритій економіці за допомогою моделі IS-LM.
26. Особливі випадки у моделі IS-LM. Ліквідна та інвестиційна пастки. Класичний випадок.
27. Платіжний баланс і його основні розділи. Рахунок поточних операцій і рахунок руху капіталу.
28. Валютний ринок. Попит, пропозиція та їх чинники. Рівновага на валютному ринку.
29. Валютний курс та його види. Номінальний і реальний валютний курс. Теорія паритету купівельної спроможності. Фактори, що впливають на реальний валютний курс.
30. Модель Манделла-Флемінга: її передумови, основні положення, рівняння і висновки.
31. Теорія паритету процентних ставок.
32. Ринок праці в моделі повної зайнятості та його рівновага та існування безробіття в економіці повної зайнятості.
33. Сукупний попит і сукупна пропозиція в економіці повної зайнятості. Модель IS-LM-FE як модель AD-AS економіці повної зайнятості.
34. Макроекономічна політика в економіці повної зайнятості.
35. Проста і модифікована крива Філіпса.
36. Короткострокова і довгострокова крива Філіпса та ринок праці в умовах адаптивного механізму формування очікувань.
37. Сучасна макроекономічна політика в Україні.

Приклад завдань контрольної роботи

Завдання 1.

Розгляньте вплив стимулюючої фіскальної політики на ставку відсотка і випуск у моделі з гнучкими цінами та заробітними платами за умови, що

- А) збільшення державних витрат фінансується за рахунок акордних податків
- Б) збільшення державних витрат фінансується за рахунок позик на внутрішньому ринку
- В) збільшення державних витрат фінансується за рахунок позики у Центрального банку

Завдання 2.

Покажіть, що парадокс заощадження в економіці з гнучкими цінами та заробітними платами відсутній

Завдання 3.

Розгляньте вплив стимулюючої монетарної політики на випуск, ставку відсотка і ціни

- А) у припущенні, що адаптивні очікування
- Б) у припущенні, що раціональні очікування

Завдання 4.

Припустимо, що в Україні один робітник здатний справити 5 комп'ютерів за тиждень, а в США один робітник виробляє 25 комп'ютерів за тиждень. Ціна комп'ютера на світовому ринку 100\$.

А) Нехай вся виручка фірми витрачаються на зарплату, розрахуйте щотижневу заробітну плату робітника в Україні і в США.

Б) Припустимо також, що заробітні плати в торгуємому і неторгуємому секторах однакові, якими будуть зарплати лікарів в економіці України і США.

В) Якщо лікар готовий прийняти 50 клієнтів і в Україні і в США за тиждень, яка буде вартість візиту до лікаря в Україні і в США?

Г) Розрахуйте вартості кошика товарів у Україні і США, в припущенні, що вона складається з 1 комп'ютера і 5 походів до лікаря. Виконується Паритет Купівельної Спроможності?

Завдання 5.

Припустимо, що ставки відсотка за тримісячними державними облігаціями в ЄС 4%, в США 2%. Інвестори очікують, що через рік курс долара буде становити 1,57\$ за євро. Сьогодні курс долара 1,59\$ за євро

А) Припустимо, що ФРС США ухвалила рішення про зниження ставки відсотка до 1%. Як зміниться курс долара сьогодні при незмінних очікуваннях, щоб виконувався паритет процентних ставок

Б) Припустимо, що на ринок прийшли новини про погіршення ситуації в економіці США, інвестори очікують подальшого падіння долара до 1,7\$ євро за рік. Як зміниться валютний курс сьогодні, щоб паритет процентних ставок виконувався.

Завдання 6.

В економіці виробнича функція задана як $Y = K^{0,5} * L^{0,5}$. Темпи зростання населення дорівнюють 5%, амортизація дорівнює 5%. Розрахуйте норму заощаджень за умови, що стаціонарний рівень капіталу на одиницю праці дорівнює 2. Як зміниться рівень доходів на душу населення та рівень споживання на душу населення при збільшенні норми заощаджень в два рази? у три рази? Відповідь проілюструйте.

Чи вірні наступні твердження? Відповідь поясніть.

1. Якщо знижуються трансферти або підвищується податкова ставка, крива IS стає більш крутою, тому ефективність фіскальної політики збільшується.

2. Стимулююча монетарна політика не робить вплив на економіку в середньостроковому періоді.

3. Зміна державних закупівель надасть більш сильний вплив на заощадження в економіці, в якій інвестиції залежать від доходу, порівняно з економікою, в якій інвестиції автономні.

4. Коли центральний банк продає облігації на відкритому ринку, зростає грошовий мультиплікатор, готівка та резерви збільшуються і ставки відсотка по облігаціях падають.

5. Політика дезінфляції може відбуватися без втрат для суспільства.

6. Якщо рівняння реального попиту на гроші $MD = 0,5Y - 15r$, то збільшення пропозиції грошей на 10 зрушить криву LM (по горизонтальній осі) на 15.

7. Зменшення пропозиції грошей збільшує інвестиції і споживання в короткостроковому і середньостроковому періоді.

8. Схема нарахування балів

Узагальнення системи контролю та розподіл балів наведені нижче у таблиці.

№ з/п	Поточний контроль	Форма контролю	Кількість балів
1.	Тематичні тести	Поточні тести	30
2.	Контрольна робота № 1	Контрольна робота	15
3.	Контрольна робота № 2	Контрольна робота	15
5.	Разом поточний контроль		60
6.	Підсумковий контроль	тести	40
7.	Разом		100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка для екзамену
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

9. Рекомендована література

Основна література

- Абель Э. Бернанке Б. Макроэкономика. 5-е изд. СПб: Питер, 2008. 764 с.
- Аносова А.В., Ким И.А., Серёгина С.Ф. Макроэкономика: учебник для бакалавров/ под ред. С.Ф. Серёгиной. 3-е изд., перераб и доп. М.: Юрайт, 2016. 521с.
- Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Баластрик Л.О. Макроекономіка. Підручник. За ред. В.Д.Базилевича. К.: Знання 2007. 703 с.
- Бланшар О. Макроэкономика. 3-е изд. М.: ИД ГУ-ВШЭ, 2015. 673 с.
- Макроэкономика. Сборник задач и упражнений. Под ред. С.Ф.Серёгиной. 3-е изд., испр. и доп. М.: Юрайт, 2019. 184 с.
- Макроэкономика: учебник и практикум для прикладного бакалавриата/ под ред. Г.А.Родиной. М: Юрайт, 2016. 462 с.
- Мэнкью Н. Г. Макроэкономика. Пер. с англ. М.: Изд. МГУ, 1994. 730 с.
- Сакс Дж. Б., Ларрен Ф. Б. Макроэкономика. Глобальный подход: Пер. с англ. М: Дело, 1996. 848 с.
- Самуэльсон П., Нордхаус В. Д. Экономика. 18-е изд. Пер. с англ. М.: ООО «И.Д. Вильямс», 2007. 800 с.
- Стиглиц Дж., Сен А., Фитусси Ж. Неверно оценивая нашу жизнь. Почему ВВП не имеет смысла. Пер. с англ. М.: изд-во Института Гайдара, 2016. 212 с.
- Barrow M. Statistics for Economics, Accounting and Business Studies, fourth edition. University of Sussex, 2006. 415 p.

Mitchell W., Wray R., Watts M. Macroeconomics. Red Globe Press, 2019. 600 p.

Допоміжна література

Гусейнов Р.М., Семенихина В.А. Макроэкономика: учеб. пособие для бакалавров. М.: «Омега-Л», 2014. 254 с.

Дорнбуш Р., Фишер С. Макроэкономика. Пер. с англ. М.: Изд-во МГУ: Инфра – М, 1997. 784 с.

Самуэльсон П., Барнетт У. О чем думают экономисты. Беседы с Нобелевскими лауреатами. пер. с англ. 2-е изд. М.: Альпина Паблишер, 2016. 492 с.

Истерли У. В поисках роста: Приключения и злключения экономистов в тропиках / Пер. с англ. М.: Институт комплексных стратегических исследований, 2006. 352 с.

Коуз Р. Очерки об экономической науке и экономистах/пер. с англ. М.; СПб: Изд-во Института Гайдара; Изд-во «Международные отношения»; Факультет свободных искусств и наук СПбГУ, 2015. 288 с.

Хейне П. Экономический образ мышления. Пер. с англ. М.: Новости, 1993. 704 с.

Ashmarina S., Vochozka M. Sustainable Growth and Development of Economic Systems: Contradictions in the Era of Digitalization and Globalization. Springer International Publishing, 2019.

Romer D. Advanced Macroeconomics. 5-th ed. 2018. 801 p.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

Офіційний сайт Антимонопольного комітету України www.amc.gov.ua

Офіційний сайт Верховної Ради України www.rada.gov.ua

Офіційний сайт Державної служби статистики України www.ukrstat.gov.ua

Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України www.me.gov.ua/

Офіційний сайт Національного банку України – www.bank.gov.ua

Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку www.ssmc.gov.ua

Урядовий портал www.kmu.gov.ua